

geschiedde voor het eerst in de middag van zondag 12 juli. Allen aan wie die oproepen uitgereikt werden, moesten zich de volgende dag, maandag 13 juli, bij de *Zentralstelle* vervoegen. En wéér bleven velen weg. Dus werd (wij vermoeden: na overleg met het *Reichskommissariat*) besloten, reeds de volgende dag, dinsdag 14 juli, op dat weerbarstige Amsterdamse Jodendom de krachtigst mogelijke vorm van pressie toe te passen: een razzia die verbonden zou worden met de aankondiging dat diegenen die men zou arresteren, naar het beruchte vernietigingskamp Mauthausen overgebracht zouden worden indien allen die tot dusver bij de *Zentralstelle* weggebleven waren, zich niet alsnog zouden melden om er hun deportatiebevel in ontvangst te nemen; vertrouwd werd dat razzia en dreigement tevens zouden waarborgen dat met de eerste treinen die in de nacht van dinsdag 14 op woensdag 15 juli het Centraal Station zouden verlaten, inderdaad ongeveer veertienhonderd Joden naar Westerbork zouden vertrekken.

Het in Amsterdam gelegerde bataljon van de *Ordnungspolizei* werd galarmeerd. Om acht uur 's morgens werd de razzia ingezet: in de Jodenhoek en in delen van Amsterdam-zuid. Overvalwagens kwamen er aanrijden, de mannen in hun groen uniform sprongen er uit, zetten straten af en dreven de Joden die er woonden of die er toevallig liepen, bijeen. 'Jonge kerels', aldus *Vrij Nederland*, 'vluchtten in doodsangst over de daken. . . Mannen werden van hun vrouwen gescheiden, kinderen van hun moeders.'¹ Volgens *Het Parool* werden in de Jodenhoek enkele *Grünen* door Joden die zich verzetten, in het water gesmeten, maar

'ook Joden, vooral vrouwen en meisjes, sprongen in paniek of bij pogingen om tussen de Duitse cordons uit te komen, in de grachten, waarbij burgers die deze drenkelingen wilden redden, zich door de Duitse politie verschillende malen met de vuurwapenen zagen bedreigd. Op andere plaatsen weigerden de Joden zich vrijwillig naar buiten te begeven en lieten zij zich letterlijk uit de huizen sleuren.'²

Zeven Joden raakten die ochtend ernstig gewond. De overigen moesten zich in stoeten opstellen. De stoet uit de Jodenhoek trok eerst onder zware bewaking naar het Koloniaal Instituut in Amsterdam-oost³ waarin de *Ordnungspolizei* gelegerd was, vervolgens vandaar naar de *Zentralstelle*; de stoeten uit zuid werden rechtstreeks daarheen gevoerd. Dr. J. Hemelrijk, ex-conrector van het Gymnasium te Alkmaar, nadien leraar aan het Joods Lyceum te Amsterdam totdat hij na lange tweestrijd geweigerd had, de Jodenster te dragen, zag een van die stoeten:

¹ *Vrij Nederland*, II, 17 (23 juli 1942), p. 1. ² *Het Parool*, 41 (25 juli 1942), p. 3.

³ Thans het Koninklijk Instituut voor de Tropen.